

tijd gestreefd werd naar contact met voorloopige instituten in andere landen, en gepoogd werd, daarop in te werken, en bij verdere fixatie van het kerkelijk leven een woord mee te spreken, en zoo mogelijk de kerken in bepaalde streken of landen te vereenigen in één band, is reeds genoegzaam bewijs, dat er niet aan gedacht is, aan één land de ware kerk te binden, of ze in één landelijk of regionaal instituut op te sluiten. Art. 27 wijst die gedachte letterlijk af, en art. 29 toont, dat het meenens is.

Het is nu maar de vraag, welken kant men dan verder met deze nuchtere werkelijkheid uit wil.

Sommigen, o.a. prof. Kuyper in vroegere „Heraut“-artikelen, gaan er mee den kant der „mystieke“ kerk uit. Ze zeggen: in art. 27 is een soort van onzichtbare, mystieke kerk bedoeld. Een mystiek lichaam van Christus. Daarmee kan ik het niet eens zijn; de woorden der belijdenis, en de eenheid van het subject der verschillende aan de kerk gewijde artikelen, weerapreken m.i. deze „uitlegging“ op het duidelijkste. Als dr. Bulzer daartegenover wijst op het feit, dat in de verschillende artikelen over de kerk, de kerk steeds dezelfde is, ben ik het daarmee eens. Niet met de „uitlegging“ van „De Heraut“, op dit punt.

Maar dat beteekent nog geen aanvaarding van de „uitlegging“, die dr. Bulzer zelf gaf. Want deze vergat, wat helaas ook nog wel eens anderen voorbij zagen, dat n.l. het instituut der kerk nog altijd in wording is. Dat is het element, waarop ik telkens weer wees, en zal blijven wijzen, ook al heeft prof. Hepp in besloten, maar toch semi-publieke vergaderingen in het gebouw der Vrije Universiteit gemeend, daartegen bezwaar in te moeten brengen, dat niemand oververtellen mocht. Voor het besef der reformatoren was het kerkelijk instituut nog lang niet af. Het werd. Het groeide. Die groei moest doorgaan; de Reformatie zelf nam tientallen jaren in beslag, en Calvin heeft het einde niet gezien; God sloot zijn oogen in een periode van nog steeds doorwerkende Reformatie. Maar dat de Reformatoren „hun“ instituten naar elkaar toe wilden laten groeien, en het voorloopigheids-instituut, dat hier en daar en ginds was verzeen, wilden associëren met andere, die evenzeer slechts voorloopig waren, dat blijkt b.v. uit de poging tot samenwerking en uit de bereidheid tot (zoolang het mogelijk was) onderteekening van elkaanders confessie, en wat dies meer zij.

Terwijl dus de één de aanpassing van de belijdenis en de bestaande praxis zoekt in een mystiek-making der kerk, daar zoekt de ander ze in de beweeglijkheid van het instituut. Bij deze laatste poging tot oplossing der moeilijkheden heeft men het voordeel, dat men van die mystiekmakerij geen last heeft; dat het instituut zijn volle waarde houdt, en geen oogenblik van de kerk en haar van Godswege opgedragen arbeid kan worden geabstraheerd. Dat men de kerk voortdurend aan het correspondeeren zet; maar dan niet in naam van een onzichtbaar mystiek lichaam van Christus, doch ter bereiking van het groote, breede instituut.

Leest men tegen dezen achtergrond de desbetreffende artikelen der confessie, dan zal niemand beweren moeten, dat een Schot moet zeggen: buiten de Schotsche kerk geen zaligheid, een Fransman: buiten de Fransche niet, een Nederlander: buiten de Nederlandsche niet.

Staat er niet trouwens, dat het met de zichtbare eenheid der kerk, en haar naar buiten optreden met de vaandelen des heils soms treurig geschapen is? terwijl toch de kerk gebleven is? En als dus dr. Bulzer, dit alles vergetende, meent aan de belijdenis een consequentie te moeten opdringen, die toch nooit in haar bedoelingen kan gelegen hebben, en die er ook nergens staat, dan kan men met „Leeuwarden“ zeggen: die „uitlegging“ aanvaard ik niet, zonder daarmee in te stemmen met hen, die de pluriformiteit „der kerk“ in den door dr. A. Kuyper daaraan gehechten zin voorstaan.

Bulzer's fout ligt in het verkeerd-vervoegen van het werkwoord institueeren, in den voltooid-tegenwoordigen tijd: de ge-instituëerde kerk. Hij komt er zoo niet uit.

Die van anderen ligt in het niet meer vervoegen van dit werkwoord (de mystieke kerk); zij komen er ook niet uit.

De oplossing ligt in het wel vervoegen, maar dan anders vervoegen van het werkwoord institueeren. Onvoltooid tegenwoordige tijd. Deze vóórlop.

K. S.

„GOUD WAARD“, — VOLGENS Dr. H. KAAJAN.

Inzake de pluriformiteitskwestie zijn we verseld geraakt in de periode van de guerilla. Op hetgeen ik opmerkte wordt door enkele andersdenkende broeders niet ingegaan voor wat betreft de hoofdvragen. Slechts op enkele details komt men af; en niet zoodra meent men vasten grond onder de voeten te hebben, of men zegt: ziedaar, ziedaar; en als K. S. zich nu eeren wil, dan neemt hij wat hij schreef terug. Ik zou in allen ernst willen vragen: geloof U, bij eenig nadenken, dat, indien al op die enkele puntjes het gelijk aan Uw kant zou zijn, daarmee ook maar in het minst was aangeraakt, wat ik voorts schreef, en door U met geen vinger aangeroerd is?

Inmiddels, we willen wel luisteren. Daartoe vermelden we eerst, wat „De Heraut“ opmerkte, en vervolgens, wat dr. H. Kaajan daaraan vastknoopte. Men herinnert het zich: het ging over de kwestie, of, als Knox Calvin vraagt over het doopen van onechte

kinderen, kinderen van geëxcommuniceerden, en van „afgodendienaars“, met die laatste „roomschen“ waren bedoeld. In dat geval zou dus door Calvin's toestemmend antwoord een vrijbrief gegeven zijn voor het doopen van roomsche kinderen zoo ongeveer naar den regel: doopen, wat in het doophuis komt. Ik stelde daartegenover, en op grond van wat in Knox' brief zelf stond, en op grond van wat Calvin antwoordde, en op grond van wat ik uit de geschiedenis van de reformatie in Schotland ophaalde, dat men geen recht had, die „afgodendienaars“ als roomschen te bestempelen.

Nu heeft „De Heraut“ aangaande dit geval het volgende opgemerkt (we citeren letterlijk):

„Laat ons ten overvloede hier nog aan toevoegen, dat, toen op de Synode te Emden dezelfde vraag aan de orde kwam, door de broeders te Keulen ingezonden, of „het toegelaten is eens Papisten“ kind te doopen“, de Synode verwees naar hetgeen de broeders van Genève hiervan geschreven hadden. Het antwoord nu luidt, dat, al was het het allerzekerste alleen kinderen te doopen, waarvan de vaders lidmaten der kerk waren, men daarom toch de kinderen van Papisten niet moest uitsluiten van den doop. „Dergelijk antwoord, zeggen ze, hebben wij aan die van het Rijk van Schotland gedaan, als ze ons advies over deze zaak begeerd hebben.“ Ook hieruit blijkt wel afdoende, dat met deze afgodendienaars Papisten bedoeld werden, die geen lid der Gereformeerde Kerk waren.“

Tot zoover „De Heraut“.

Dr. H. Kaajan in „Utr. Kb.“ is hiermee zóo ingenomen, dat hij schrijft:

Deze opmerking van prof. H. H. Kuyper is goud waard en het zal prof. Schilder eeren, als deze nu zijn ongelijk erkent.

Tot dusverre.

Aan dr. H. Kaajan zou ik willen antwoorden; met genoegen zal ik op elk detailpuntje, al is het nog zoo bijkomstig, ongelijk bekennen, zoodra ik overtuigd ben. Eerder echter niet. En wijl dit thans het geval niet is, om na te noemen redenen, solliciteer ik ditmaal niet naar Uw verzekering, dat ik me heusch heb geëerd.

Wel geloof ik, dat het dr. Kaajan zal eeren, als hij zijn lezers doorgeeft, wat ik nu zeggen ga. Het is niet minder dan dit: dat „De Heraut“ door het verhaal, dat het blad doorgaf, de historische feiten heeft verwrongen, door van wat werkelijk gebeurd is een zóo tendentieuze „weergave“ te bieden, dat het „bericht“ zelf als onwaar af te wijzen is, en dat dr. H. Kaajan, vóórdat hij zulke berichten „goud waard“ noemt, beter doet, ze eerst maar eens te controleeren.

Hetgeen ik heb aan te toonen, natuurlijk.

Volgens „De Heraut“ hebben de broeders van Keulen de Emden synode de vraag voorgelegd, „of het toegelaten is eens Papisten kind te doopen“.

Het kind van een Papist.

Wie leest dit anders dan zóó, dat in het algemeen gevraagd werd: mag men roomsche kinderen doopen?

Als ik zeg: mag men een kroeghouder toelaten ten avondmaal, een spoorwegaarbeider (met verplichting tot werk op Zondag) toelaten tot de openbare belijdenis, dan denkt iedereen aan kroeghouders in het algemeen, aan spoorwegaarbeiders in het algemeen.

Niemand denkt dan aan een zeer bepaalden kroeghouder, b.v. één, die een nadere verklaring heeft afgelegd, niemand aan een zeer bepaalden spoorwegaarbeider, die b.v. op het principiële punt zich verklaard heeft.

Zoo denkt ook niemand, die „De Heraut“ leest, aan een zeer bepaald papist, iemand, die over den gereformeerden doop zich nader had uitgesproken.

Helaas, wie aldus „De Heraut“ leest, en dan in goed vertrouwen daarop af zou gaan, die is op een dwaalspoor gebracht. Want de vraag, uit Keulen aan de Emden synode gelegd, handelde niet over „papisten“, maar over een zeer bepaald papist.

Ten bewijze halen we hier aan de Acta der Synode te Emden, 4—13 October 1571, opgenomen in „Acta van de Nederlandsche Synoden der zestiende eeuw, verzameld en uitgegeven door F. L. Rutgers“, 's-Gravenhage, Nijhoff, 1889, 42 v. Daar²⁾ lezen we, op bl. 92 (bijzondere vragen):

Op de tiende vraag der Broeders van Keulen, of het toegelaten is eens Papisten Kind te doopen, WELKE BETUIGT, DAT DIE FORME DES DOOPS, DIE IN DE GEREFORMEERDE KERKEN IS, HEM REINDER DUNKT TE WEEZEN, DAN DIE WELKE IN HET PAUSDOM IS GEBRUIKT? is geantwoord, dat die hierin volstaan begeert te wezen, die neem een Copie van het geene de Broeders van Genève hier van geschreeven hebben.³⁾

De lezer is nu natuurlijk verlangend geworden, te weten, wat dan „de broeders van Genève hiervan geschreeven hebben“. We vinden het vermeld op bl. 93 v. Letterlijk schrijven we het stuk over:

„Het beste ende aldersekerste is geen kinderen tot den doop toe te laten oft t'ontfangen, dan van welken die Vaeders lidmaten des lichaems der Kerken zijn, ende voorwaer het is den Ordinaris Regule diemen in deser saecken behoort te gebruiken; nochtans om die te seer strengheijt te maeltigen in deser saecken, soo moet men alijt hierop acht nemen, dat Godts verbondt sich strecket tot in het duytsen geslacht, niet om

alsoo ouerhoop allerly kinderen diemen te doopen anbielt t' ontfangen, onder het deexsel dat die voorouderen daer van, van ouer duyssent jaeren geleden Christenen geweest zijn, maer well om door goeden ende behoerliken middel, tot der Kercken wederom aen te nemen ende te voegen, t'gene dat daervan vervremt is geweest; maer nu sijn die middelen verscheiden ende menigerleij, nae dat die omstandigheden verscheiden ende menigerleij zijn. Want waert saecken, dat Godt sijnen vervallen Kercken wederom belieffde op te richten, ende dat die Ordinaris bedieninge des doops (welcke heden s' daeghs de vijanden der waarheijt misbruicken) wederom gestelt were in handen vanden oprechten herderen, all waere het schoon dat veele lyden noch soo haest niet gereformeeft oft bekeert ende herboeren waeren, soo en soude men nochtans sulcker lyden kinderen (dien der Kercken toe koemen) van den doop niet moegen affsluyten: Want men en soude den seluegen niet alleene te kort doen, maer oock die gemeenschap der geloeligen, ende der beloften Godts. Dergelijke Antwoorde hebben wij aen die vanden Rijke van Schotland gedaen, als sij ons advijs ouer dese saecke begeert hebben. Item ter plaetzen daer die Kercke onder den Cruyce schijlt oft affgeondert ende verborgen is: Indien daer die ouderen der kinderen noch soo swack ende bevreesd zijn, als dat sij hun tot der gemeente niet en derven beuegen, Offt, noch rouw, ende ongeschick zijnde hun niet buijgen en willen onder het jock Jesu Christi, ende daer en tusschen nochtans eenige van haere vrienden last ende macht geuen van haer lyden kinderens aen te bieden, om in aller behoerlickeij ende suijverheijt gedoopt te worden, soo en is daer geen oorsaecke noch redene die verhinderen mach die selve kinderens angenoemen te wordene, behaluen dat die Peters ende Meters, oft die getuijgen des doops haer verbinden in desen haeren Ampte ende plicht hen seluen getrouwelicken te quijten, oock verseeckeren ende betoegen, dat sij van den ouderen voors. volle last ende bewillinge hebben, van alsuck te doene, Want dat is effen soo veel, Als ofte die Vaeders der voorselder Kinderen, haer vaederlich Recht ende Actie te buijten gegaen ende ouergegeuen hadden in handen van den voors. Peteren ende Meteren etc. Maer soo daer eenich persoon is, die vanden Euangelio gansch niet en weet, ende daerin geheel onverstandich is, soo en wilden wij al sulckes kindt eene niet raeden tot den doop aengenoemen te worden, sonder den seluen persoon te doen belouen eerst ende voor all, dat hij gedooegen sall, dat sijn kindt vanden Peters ende Meters t'zijner tijt sall onderweesen ende geleert worden inde suijvere leeringhe des Euangeliums, ende dat hij door sijne vaderlike auctoriteit oft vermoegen t'zelve kindt nu noch nummermeer en sall dwingen of daer toe brengen, dattet wederomme sall koemen ofte gebracht worden totte superstitia ofte auergeloeuicheden des Pausdoms, maer dat hij den seluen kinde veel meer sall vrijheit geuen tho leuen nae die leeringhe des Euangeliums, daer het inne onderwesen is. Indien men in deser saecken den toom langer gaue ende meer toe liet, soo soude d'ambitie oft die vermeetenheit te seere regneren, ende daer soude veele verwoestinghe ende groote ongeschicktheit uijt volgen.“

Tot zoover het lijvige stuk.

We hebben het citaat volledig gegeven, om alle misverstand af te snijden.

We brachten enkele onderstreepingen aan. Als nu de lezers eens blijven staan bij de passage, waar staat, dat men een dergelijk advies gegeven heeft aan „die van den Rijke van Schotland“, dan kunnen we gauw met elkaar klaar komen. Er staat immers duidelijk, dat er heel wat verschil kan zijn in de omstandigheden, waaronder de reformatie zich baan moet breken, en dienovereenkomstig ook groot onderscheid in de manier, waarop men moeilijke gevallen heeft af te wikkelen. Maar wat het geval van Schotland betreft: daár stond de zaak zoo:

- de vervallen kerk was weer opgericht;
- de regelmatige doopsbediening was gesteld in handen van de goede (reformatiegezinde) herders;
- de reformatie was dus doorgevoerd, ook al waren vele personen, juist zooals wij aangaven, nog maar heel langzaam van de dwalingen genezen;
- hun kinderen kwamen de kerk toe, hetgeen juist hetzelfde was, als wij uit Calvin's brief citeerden, en waarop we grootendeels onze opmerking grondde.

We moeten dr. Kaajan daarom teleurstellen, voor wat onze „eer“ betreft; we houden heelemaal staande, wat we schreven. Temeer, waar het „Artijkel van Geneuen dienende tot een antwoorde op de voors. 10 vraag der Broeders van Coelen“ (Keulen) natuurlijk heel wat anders is, dan de brief, dien Calvin aan Knox schreef dd. 8 Nov. 1599. Merkwaardige loop van de discussie! Toen ik korthalshalve me strikt hield aan de correspondentie van Knox en Calvin, en de geschriften van laatstgenoemde, zeiden de broeders, die er anders over dachten: u moet uit Schotland zelf uw bronnen halen. Toen ik daarna aan dat verlangen voldeed, kwam men met dit Geneefsch artikel voor den dag, dat weer op ander terrein ligt.

Ik heb op dit punt nog wat meer op mijn hart.

Maar ik zal toch eens even wachten. Bedrieg ik me niet, dan is de toon van dr. Kaajan — even goede vrienden, overigens — scherper dan eerst.

Ik mag dat wel: het gaat ons om de zaak.

Maar
method
als tien
debatte
Voor
om dr
door di
nale pu
dat het
a. im
b. im
gegeve
Want
die vo
kerk
vroeg
gevoerd
feit v
Men
als pro
nog onl

1) Cur
2) Ad
Papistae
formam
quam eu
exemplar
conscrip
3) Va
4) Ver
eeniging.

„OM
Ds C
te Kam
der Ke
vindt z
Aller
erkent
Maar
der doc
zou doc
Eerlij
met de
geval i
opponer
besprok
ook nie
maar zi
wrevel
blijft l
„kapot“
manier
manier.
Nu v
heb ik
haastig
iemand,
te heb
principi
haar w
pruten
dr Kuy
list, ik
helpt di
bezware
mee tev
als die
wijten;
dr Kuy
inzake
daarin
Ten Ho
man w
Om n
het was
Maar
zeer wo
in onze
het bes
worden
gerusth
ik, gelf
nog vrij
catechis
op onde
dat ik e
maar n
toch ni
hem ve
schen l
zich we
werkelij
vergiase
In elk
Dijk ga
hij laat
„Maar
name in
van een
niet ve
zeer su
dere
niet te
maar v
voor c
juist h
te pijnl
Me d